

VERTEL HET HELE VERHAAL, WANT WE WETEN ZOVEEL NIET!

EEN INTERVIEW MET PEGGY BRANDON
EN JOHN LEERDAM

door Alies Boenders en Rocky Tuhuteru

'Dat wist ik niet', zal een van de meest gehoorde uitspraken zijn geweest tijdens de talloze publieksbijeenkomsten die in 2023 werden georganiseerd vanwege de oprichting van het Nationaal Slavernijmuseum. Peggy Brandon en John Leerdam kregen de opdracht om te inventariseren wat er leeft in Nederland, het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden en Suriname over het slavernijverleden en de doorwerking ervan. In het publieke debat is mondjesmaat aandacht voor het slavernijverleden in 'de Oost', het Indisch-Oceanische slavernijverleden. Ook als het Nationaal Slavernijmuseum wordt genoemd in de media. Pelita Magazine sprak Peggy Brandon en John Leerdam, twee van de drie kwartiermakers van het Slavernijmuseum, over hoe het verhaal over het Indisch-Oceanische slavernijverleden verteld gaat worden. Maar ook over hun pijnlijke ervaringen bij het leggen van de basis voor het Nationaal Slavernijmuseum dat in 2030 in het oostelijk deel van Amsterdam gerealiseerd wordt.

De bijeenkomsten vonden plaats in Nederland, het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden en Suriname. Dat is toch wat beperkt als het gaat om het gehele Nederlandse slavernijverleden? Peggy Brandon: De oorsprong van het idee om een slavernijmuseum op te richten komt uit de Afro-Surinaamse en Afro-Caribische gemeenschap. Daar zijn we eerst naar toe gegaan, de plekken waar het zich afspeelde. Dus ook niet eerst in Nederland. Tijd bleek een beperking maar we moeten ook eerlijk bekenen dat we niet zo'n groot netwerk hadden in de gemeenschappen met een achtergrond in Nederlands-Indië. Toen we terugkwamen uit Suriname en de Antillen waren we bij een bijeenkomst in Museum Sophiahof in Den Haag, en zijn meteen aan de slag gegaan om het netwerk en de kennis op te bouwen. Dat is natuurlijk niet hetzelfde als naar Indonesië gaan. Helaas kon het in deze fase niet op een andere manier. Maar we gaan verder met het verzamelen van verhalen.

Betekent dit dat een bezoek aan Indonesië alsnog aan bod zou kunnen komen? Peggy Brandon: Inderdaad.

De waardevolle informatie over het Indisch-Oceanische slavernijverleden is onder andere opgetekend door schrijver

Reggie Baay, lid van het Comité van Aanbeveling van Stichting Pelita. Jullie hebben hem nog niet gesproken. Gaat dat nog gebeuren? Peggy Brandon: Ik heb Reggie kort gesproken maar niet inhoudelijk. Zijn boeken heb ik als een van de bronnen voor het museale plan gebruikt. Zijn inleiding bij de opening van de *Grote Indonesië Tentoonstelling* in de Nieuwe Kerk in Amsterdam (beëindigd op 1 april jl.) heb ik ter harte genomen.

En wat wordt dan de plek van dit deel van het slavernijverleden? Peggy Brandon: Ik wil het hier nog een keer duidelijk zeggen zodat er geen misverstand is: Het initiatief voor het museum kwam zoals gezegd uit de Afro-Surinaamse en Afro-Caribische gemeenschap. Maar we hebben een duidelijke opdracht tot verbreding gehad. Dus gaan we het hele verhaal vertellen, ook dat over de Indisch-Oceanische slavernij en andere delen in de wereld waar het Nederlands slavernijverleden zich heeft afgespeeld, zoals Madagaskar en Zuid-Afrika. Ik heb nadrukkelijk samengewerkt voor het museale plan met Max Meijer. Hij woont deels in Indonesië, adviseert daar ter plekke ook musea en heeft een Indonesische achtergrond.

John Leerdam: Wat ik tot nu toe wel heb gemerkt is dat het binnen de gemeenschappen met wortels in Nederlands-Indië ook niet altijd even duidelijk is wat het slavernijverleden nu eigenlijk historisch gezien was en wat het betekent. Ik denk nog wel eens terug aan mijn ontmoeting met een Indonesische vrouw die zei dat ze het heel goed vond dat we met het slavernijverleden bezig waren, maar dat we vooral niet moesten vergeten het ook aan de Indonesiërs zelf te vragen en niet alleen aan mensen met een Indische achtergrond uit Den Haag. Omdat zij te veel verbonden zouden zijn met de koloniale machthebbers, was haar argument. En het verhaal is dan niet compleet. Praat liever met Molukkers, zei ze. Want de helft van de Molukse eilanden had te lijden onder slavernij. Ik heb me verder niet in deze discussie gemengd maar het laat wel de complexiteit zien van de ambitie van het vertellen van het gehele verhaal.

In het afgelopen jaar zijn jullie met heel veel mensen in gesprek gegaan. Wat viel jullie op? John Leerdam: Ik kan me nog de bijeenkomst herinneren in het Drents Museum in Assen. Het merendeel van de deelnemers daar was van Indische en Molukse afkomst. Op een gegeven moment ging het gesprek over dat zij zich niet altijd welkom voelden.

Peggy Brandon is kwartiermaker Museaal bij de gemeente Amsterdam en daarnaast voorzitter van de Raad van Toezicht bij stichting Musea Bekennen Kleur en voorzitter van de bis-commissie sector-instituten van de Raad voor Cultuur.

John Leerdam is kwartiermaker Maatschappelijk bij de gemeente Amsterdam. Tot voor kort was hij artiestiek en projectleider van de Black Achievement Month. Momenteel is hij ook directeur van Stichting Julius Leeft! en lid van de Amsterdamse Kunstraad.

foto's: Isaac Owusu

De mensen van – ik noem het maar even zo – Nederlandse afkomst reageerden toen met verbazing. Ze hadden dit nog nooit gehoord. Daar werd dan weer met verbazing op gereageerd: we hebben het al zo vaak verteld! Daaruit blijkt ook wel dat er niet gecommuniceerd wordt tussen verschillende groepen in de stad. Naderhand hebben ze adressen uitgewisseld om verder te praten. Dat is ook het goede ervan.

Peggy Brandon: In Groningen was een man van in de zeventig van Indisch-Molukse afkomst en hij voelde zich zo Gronings als wat. Want hij woonde daar al zijn hele leven. Maar hij vertelde ook dat er in zijn jeugd een café was waar hij niet naar binnen mocht. Hij voelt nog steeds die pijn als hij langs het café loopt. Om zoiets uit zijn jeugd te delen, wat hem nog steeds dwars zit. Ja, dat soort verhalen blijven ons bij.

John Leerdam: Die gesprekken zijn dan best wel beladen. Maar het is ook een heel mooi traject. Ik zeg steeds tegen Peggy dat het bijzonder is om mee te maken, want je leert ook gewoon ontzettend veel van al die verhalen. Soms ook verhalen die mensen eigenlijk weg hadden gestopt in een kast met sleutels of zonder sleutels. En nu dus het gesprek aangaan, voor het eerst.

Het Nationaal Slavernijmuseum was een initiatief uit de Afro-Surinaamse en Afro-Caribische gemeenschap. Hoe reageren zij op de verbreding van het verhaal over de slavernij?

Peggy Brandon: Ik vertel altijd over het onderzoek van historicus Mathias van Rossum, dat we ook zo mooi hebben opgetekend in ons Eindadvies Nationaal Slavernijmuseum: Realiseer je waar het geld vandaan komt waarmee jouw voorouders zijn vrijgekocht toen de Trans-Atlantische Slavernij werd afgeschaft. Dat geld komt uit het Indische Cultuurstelsel, een stelsel van gedwongen arbeid en gedwongen levering van agrarische producten. Als ik dat in een zaal vertel dan verandert de atmosfeer. En in de *Grote Indonesië Tentoonstelling* hing een levensgrote advertentie waarin vee, paarden en mensen te koop werden aangeboden. Daar hoort een heel verhaal bij dat verteld moet worden. De onlangs overleden Surinaamse kunstenaar Paul Woei heeft veel schilderijen gemaakt van mensen uit de Indonésische gemeenschappen in Suriname. De verhalen die hij mij

vertelde zijn hartverscheurend. Ook in Suriname kennen we het verhaal van de Javaanse contractarbeiders niet.

John Leerdam: We hebben nu meer dan 5.000 mensen gesproken. Men kent elkaars geschiedenis niet. Ik hoorde steeds: 'Dat hoor ik voor het eerst'. En dan denk ik: er is nog ontzettend veel werk te doen. Ik heb ook wel heftige reacties gehad. Ik ben zelfs met de dood bedreigd. Ook kregen we reacties van mensen die zeiden dat we te snel gingen, want het is een te pijnlijke geschiedenis.

Het lijkt ons een hele opgave om het complete verhaal te vertellen in het Nationaal Slavernijmuseum. Hoe willen jullie dat verder realiseren?

Peggy Brandon: Wat we in ieder geval willen laten zien is het gehele stelsel van het Nederlands slavernijverleden en hoe het met elkaar verbonden was. Maar misschien nog belangrijker is dat we ook benoemen dat we te maken hebben met complexe gemeenschappen die niet eenduidig waren. Dat gedachten over ras en kleur ook nu nog steeds een rol spelen.

Wat willen jullie onze mensen meegeven?

Peggy Brandon: We zijn heel benaderbaar. Dus als je met ons het gesprek wil aangaan, laat dat dan weten. Stuur ons een berichtje, mail ons, contact ons op LinkedIn en dan zorgen we dat we daar iets voor organiseren. Als je zelf iets organiseert, komen we daar ook graag om van gedachten te wisselen.

John Leerdam: Wij willen graag een museum van de verbinding zijn. En dus sluiten we niemand uit. Wij zoeken zelf ook contact, maar iedereen die ons benadert, daar gaan we naar luisteren. Want ieder verhaal telt en dat is precies de titel van ons plan. Dat betekent dat er voor iedereen ruimte moet zijn om hun verhaal te kunnen doen. En dat wij dan moeten bedenken hoe het een plek krijgt binnen het museum.

Het Nationaal Slavernijmuseum zal in 2030 haar deuren openen in Amsterdam. Wilt u meer weten over de totstandkoming van het museum? Het rapport *Vertel het hele verhaal* kunt u lezen op de website www.amsterdam.nl/diversiteit/nationaal-slavernijmuseum/vertel-hele-verhaal/

